

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник / за ред. А.М. Богуш. Київ: Вища шк., 2007. 542 с.
3. Вінтоняк О.В., Зварич Г.І. Формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів на уроках літературного читання. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57. Том. 2. С. 186–189.
4. Дидактичні та методичні засади компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі : навчально-методичний посібник / за наук. ред. В.Г. Редька; відп. за вип. Т. К. Полонська. Київ : «КОНВІ ПРІНТ», 2020. 288 с.
5. Лисогор Л. Життєва компетентність як умова самореалізації особистості. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. Вип. 47. С. 143–147.
6. Чекаліна В.А. Формування мовленнєвої компетентності дошкільників у процесі переказу літературних творів. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стандарти дошкільної освіти: дискурс науки і практики»*, Київ (11.04.2014). С. 325–330.

Марта ПОЛЮГА
(Дрогобич)

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ЗАСОБОМ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

Сучасний освітній простір потребує створення цілісного середовища, де розвиток особистості відбувається у гармонії з соціокультурним контекстом. Важливим аспектом стає забезпечення природного входження дитини у систему суспільних відносин, що передбачає усвідомлення власної статевої належності. Формування гендерної ідентичності постає фундаментальним процесом становлення самосвідомості в дошкільному дитинстві. Саме через ігрову діяльність малюк засвоює моделі поведінки, відповідні

статевим ролям. Актуальність цього питання зростає в умовах війни, коли соціальні орієнтири потребують чіткого педагогічного супроводу задля збереження психологічного добробуту вихованців закладів дошкільної освіти.

Процес становлення особистості в дошкільному віці нерозривно пов'язаний із диференціацією соціального досвіду, де центральне місце посідає осмислення дитиною своєї статевої належності. Генезис гендерної ідентичності розглядається як багатогранне утворення, що охоплює когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти. В основі цього розвитку лежить активне засвоєння соціокультурних норм, які визначають очікування суспільства щодо чоловічої та жіночої ролей. Розвиток дитячої суб'єктивності вимагає внутрішнього прийняття свого образу, де статева ідентифікація стає первинною координатою самосприйняття [2, с. 69]. У ЗДО це завдання реалізується через створення специфічного розвивального простору, де дитина має можливість експериментувати з соціальними позиціями.

Теоретичне підґрунтя розуміння гендеру як динамічного конструкту розкривається у працях Н. Мачинської, яка підкреслює, що соціальне оточення формує когнітивні схеми, через які малюки фільтрують інформацію про навколишній світ [3, с. 47]. Ці схеми стають основою для самоідентифікації, допомагаючи дитині класифікувати дії та предмети як відповідні чи невідповідні її статі. Важливо розуміти, що цей процес не є пасивним віддзеркаленням зовнішніх стимулів. Взаємодія з однолітками відіграє вирішальну роль у закріпленні гендерних стереотипів або, навпаки, у розширенні меж рольової поведінки. Саме в групових видах діяльності виникає простір для узгодження індивідуальних уявлень із колективними нормами.

Сюжетно-рольова гра постає провідною формою життєдіяльності дошкільника, виступаючи своєрідною лабораторією соціальних відносин. Гра дає дитині змогу в символічній формі проживати ситуації, які в реальному житті залишаються для неї недоступними. Через прийняття ігрової ролі вихованець засвоює алгоритми взаємодії, притаманні певній статі, та водночас формує власне ставлення до цих моделей [1, с. 148]. Педагогічне керівництво грою має бути спрямоване на розвиток гуманних взаємин, де статева ідентичність не обмежує особистісний потенціал, а стає ресурсом для самовираження.

В умовах війни рольова гра виконує також компенсаторну та захисну функції. Ігрове моделювання допомагає дитині впоратися з травматичним досвідом через зміну ієрархії ролей та набуття відчуття власної дієздатності. Коли вихованець бере на себе роль захисника чи рятувальника, він водночас ідентифікує себе з мужністю чи відвагою та формує внутрішній стрижень стійкості. Емоційне залучення до гри в цей складний період є життєво необхідним для стабілізації самосвідомості. Синтез особистісних переживань та соціальних очікувань у просторі гри забезпечує м'яке, але глибоке засвоєння гендерних концептів, роблячи ідентичність дитини стійкою до зовнішніх чинників. Отже, сюжетно-рольова гра постає не просто формою дозвілля, але й фундаментальним засобом виховання, що гармонізує внутрішній світ дитини із вимогами часу.

Ефективність ігрового впливу на становлення гендерної ідентичності безпосередньо залежить від створення відповідних педагогічних умов у межах закладу дошкільної освіти. Роль вихователя у цьому контексті полягає у відмові від директивного управління на користь фасилітації та створення стимулювального середовища.

Ігрова практика є складним поєднанням індивідуального та соціального структурування. У процесі гри діти не просто відтворюють побачене, вони активно конструюють значення. Це особливо помітно під час вибору ігрових сюжетів та розподілу функцій між учасниками. Внутрішня мотивація до гри сприяє глибшому засвоєнню гендерних концептів, оскільки навчання відбувається у стані високої емоційної залученості. Коли дитина бере на себе роль батька, лікаря чи захисника, вона інтегрує відповідні якості у структуру власного «Я».

В умовах війни значення ігрової діяльності набуває нових сенсів. Психологічне навантаження, якого зазнають діти, потребує інструментів для відреагування емоцій та пошуку опор. Рольова гра допомагає їм долати стрес через моделювання ситуацій безпеки та опіки. В українському контексті це проявляється у зміні ігрових сюжетів, де на перший план виходять ролі, пов'язані з волонтерством, порятунком та взаємодопомогою. Такі ігри стають засобом формування не лише гендерної, але й громадянської ідентичності, що ґрунтується на цінностях відповідальності та стійкості. Статева ідентифікація в таких умовах відбувається крізь

призму соціально значущих якостей, що нівелює застарілі стереотипи про пасивність чи агресивність певних ролей.

Механізм впливу сюжетно-рольової гри на становлення гендерної ідентичності розкривається через діалектичну єдність імітації та творчості. Дитина, приймаючи роль, не просто копіює зовнішні ознаки поведінки дорослих, а здійснює внутрішню роботу з осмислення ціннісного змісту статевої ролі. Розвиток суб'єктності дошкільника в ігровій діяльності передбачає перехід від репродуктивного відтворення до самостійного моделювання взаємин. Ігрова взаємодія є основним інструментом соціального конструювання статі, де через постійні переговори з партнерами по грі дитина уточнює межі власного гендерного «Я». У цьому процесі важливо враховувати динаміку когнітивного розвитку, оскільки розуміння стабільності статі формується поступово, через багаторазове проживання різних соціальних сценаріїв [4, с. 39].

Синтез теоретичних та практичних аспектів свідчить, що гра є простором для конструювання гендерної реальності. Результативність формування ідентичності залежить від створення в закладі дошкільної освіти гендерно чутливого середовища, вільного від жорстких стереотипів. Своєчасне надання інформації про статево-рольові стосунки через ігрові ситуації та підтримка індивідуальності кожного вихованця забезпечують гармонійний розвиток дитини як майбутнього громадянина.

Подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на розробку комплексних методичних систем підтримки ігрової діяльності дитини з урахуванням індивідуальних особливостей самоідентифікації. Такий підхід забезпечить високу результативність виховного процесу та сприятиме формуванню зрілого майбутнього покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Листопад О. Педагогічні умови гендерного виховання старших дошкільників в закладах дошкільної освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 1. С. 145–151.
2. Луценко В. Гендерне виховання дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2024. Вип. 3. С. 67–74.

3. Мачинська Н. Гендерне виховання дітей дошкільного віку: теоретичний і практичний аспекти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2024. Вип. 3. С. 45–56.

4. Федорович А. Особливості засвоєння гендерних уявлень дітьми дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. Вип. 4. С. 37–42.

**Алла РЕВТЬ,
Олександра СТАЩАК
(Дрогобич)**

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗДО ДО РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних умовах модернізації системи дошкільної освіти велика увага надається питанням якості. У зв'язку з цим виникає необхідність більш глибокого аналізу та змін у системі підготовки педагогів. Для розв'язання професійних завдань сучасним педагогам може бути недостатньо їхньої базової освіти, оскільки педагогічна діяльність зараз багато в чому ускладнюється контекстом конкретного закладу дошкільної освіти, варіативністю програмно-методичного забезпечення, різноманітністю моделей предметно-розвивального середовища, способів організації педагогічного процесу, методів взаємодії з суб'єктами [1]. Багато педагогів – як молодих, так і тих, що мають великий стаж професійної діяльності, не повною мірою готові до якісного вибору змісту, форм, методів побудови педагогічного процесу, орієнтованого на реалізацію особистісно-орієнтованої взаємодії.

Скажімо, І. Любченко [4] вказує, що підвищення рівня професійної діяльності тісно пов'язане з організацією системи методичного супроводу в дошкільній освітній організації, в рамках якої розв'язуються питання підготовки педагогів до реалізації різноманітних педагогічних завдань.

У своїй роботі ми представили методичний супровід педагогів дошкільних закладів як складну багаторівневу – нову систему, що відображає взаємодію між учасниками освітнього процесу та спрямовану на підвищення рівня компетентності педагогів з питань навчання і виховання дітей дошкільного віку, а також на подолання